

Natur- og Miljøkontoret

**Kortlægning af tjærepladser for fiskegarn i
Nordjyllands Amt**

NIBE KOMMUNE

Marts 2000

Natur- og Miljøkontoret

Kortlægning af tjærepladser for fiskegarn i Nordjyllands Amt

NIBE KOMMUNE

Marts 2000

Udgave	Betegnelse/Revision	Dato	Udført	Kontrol	Godkendt
--------	---------------------	------	--------	---------	----------

Rådgivende ingeniører
og planlæggere A/S
Tilsluttet F.R.I

NIRAS
Digtervejen 11
DK-9200 Aalborg SV

Telefon 9634 7400
Telefax 9634 7474
E-mail niras@niras.dk

INDHOLDSFORTEGNELSE	SIDE
1. INDLEDNING	1
2. LOKALISERING AF TJÆREPLADSER	3
2.1 Flyfotos (lodfotos).....	3
2.2 Interview med lokalkendte personer	4
2.3 Tingbøger/Byggesager	5
3. KORTLÆGNING AF TJÆREPLADSER.....	6
3.1 Præsentation af kortlægningen.....	6
3.2 Kriterier for kortlægning	7
3.3 Afgrænsning af pladserne	7
4. USIKKERHEDER VED KORTLÆGNINGEN	9
4.1 Usikkerheder forbundet med afgrænsning	9
4.2 Identificering af pladser ud fra garn på lodfotos.....	9
5. KORTLAGTE TJÆREPLADSER I NIBE KOMMUNE.....	11

FIGURER:

- 5.1 Kortlagte tjærepladser i Nibe Kommune

TABELLER

- 5.1 Sammenfatning af resultaterne af kortlægningen i Nibe Kommune

BILAG:

- 831-1116 Nedlagt tjæreplads, Nibe Havn
831-1117 Nedlagt tjæreplads, Fælledvej
831-1118 Nedlagt tjæreplads, Sebbersund syd
831-1119 Nedlagt tjæreplads, Fiskervej
831-1120 Nedlagt tjæreplads, Valstedvej
831-1121 Nedlagt tjæreplads, Stavn

1. INDLEDNING

NIRAS Rådgivende ingeniører og planlæggere A/S har for Nordjyllands Amt gennemført en kortlægning af tjærepladser for fiskegarn i Nordjyllands Amt.

Den hidtidige kortlægning af industrigrunde, lossepladser mv., som Nordjyllands Amt har foretaget, har kun omfattet et meget lille antal tjærepladser. Nordjyllands Amt er nu blevet opmærksom på, at der i forbindelse med fiskeri, herunder specielt bundgarnsfiskeri, har været et stort antal pladser, hvorpå der har været tjæret fiskegarn, og som kan give problemer i forhold til nuværende/fremtidig arealanvendelse.

Tjæring af fiskegarn/tov med stenkulstjære er begyndt omkring 1900-1920 og ophørt de fleste steder i 1960'erne, hvor fiskerne gik over til at anvende garn/tov af nylon. Tjæringen blev foretaget med det formål at opnå en imprægnering af garn/tov lavet af naturmaterialer.

Efter tjæringen blev fiskegarnene som regel tørret ved at sprede dem ud på omkringliggende frie arealer (ofte græsmarker). Disse tørrepladser kunne dække relativt store arealer. Flere steder blev garnene ved tørringen hængt op på en række pæle (stejler), og heraf stammer navnet "stejlepladser", som ofte benyttes om tjærepladserne. Nytjærede tov blev for det meste hængt til tørre på høje træbukke og krævede dermed ikke nær så store tørrearealer som garnene.

Det var nødvendigt at tjære fiskegarnene mindst en gang om året. Tidspunktet for tjæringen afhang af garntypen. De fleste bundgarn blev tjæret om foråret. Ruser blev hovedsageligt tjæret i juni-juli. Tovene var det derimod kun nødvendigt at tjære en gang for alle, nemlig når de var helt nye. Dette foregik hovedsageligt på vodbinderierne, og de er derfor også medtaget i kortlægningen.

Kortlægningen omfatter både lokalisering af pladsen, hvor selve tjæringen har fundet sted, samt af de områder, hvor fiskegarnene eller tovene efterfølgende har ligget eller hængt til tørre. De to områder vil i det følgende blive betragtet som en samlet plads.

I denne rapport gives først en generel beskrivelse af, hvorledes kortlægningen af tjærepladserne i Nordjyllands Amt er gennemført, og hvorledes oplysningerne for de kortlagte pladser er sammenfattet.

Herefter følger en beskrivelse af resultaterne i Nibe Kommune, med en opgørelse for de kortlagte pladser. Denne opgørelse omfatter en status over, hvor stort areal den enkelte plads dækker, hvor mange matrikler den berører samt den nu-

værende anvendelse af disse matrikler. Udover selve opgørelsen beskrives, hvorledes kortlægningen er forløbet i kommunen, og om den på nogle punkter evt. afviger fra den generelle kortlægning. Ligeledes anføres det, hvis der er nogle specielle forhold i forbindelse med tjærepladserne, der gør sig gældende for kommunen.

I bilaget findes sammenfatningsskemaer samt tilhørende kort med afgrænsning for hver af de kortlagte pladser i kommunen.

Baggrundsmaterialet for kortlægningen er ikke medtaget i denne rapport.

2. LOKALISERING AF TJÆREPLADSER

Lokaliseringen af tjærepladserne er sket ved hjælp af følgende kilder:

- Flyfotos (lodfotos)
- Flyfotos (skråfotos)
- Interview med lokalkendte personer
- Lokalhistorisk arkiv/lokalhistorisk materiale
- Kommunerne
- Tingbøger/Byggesager

Der er følgende kommentarer til de anvendte kilder:

2.1 Flyfotos (lodfotos).

Til kortlægningen er der benyttet flyfotos (lodfotos) fra Kort- og Matrikelstyrelsen. Der er brugt en samlet serie fra 1954, som dækker hele amtet (1:10.000) samt billeder fra flere serier fra starten af 1960'erne (1:10.000 eller 1:4.500). Der er nemlig i denne periode ikke lavet en samlet overflyvning, som dækker hele amtet.

Der er i enkelte kommuner benyttet lodfotos fra 1945 i målestok 1:40.000. Denne målestok er så lille, at det som regel er umuligt at identificere pladserne herpå. Det er forsøgt at forstørre disse billeder til 1:10.000. Disse forstørrelser bliver ikke særligt skarpe. Lodfotos fra 1945 er derfor kun brugt i enkelte tilfælde hovedsagelig til afgrænsning af pladserne.

De benyttede lodfotos har i mange tilfælde været yderst velegnede til at vurdere den naturlige afgrænsning, som tidligere har været for pladsen. Det, der kan opfattes som en naturlig afgrænsning, kan eksempelvis være et tydeligt skel mellem tjærepladsen og en mark beliggende ved siden af. Tjærepladserne var som oftest beliggende på brakjord, der ikke var egnet til dyrkning. Afgrænsningen kan også være bevoksning, veje og bebyggelse.

For nærmere at kunne afgøre, hvilke matrikler den naturlige afgrænsning omfatter, er der til hver lokalitet lavet en kopi af et matrikelkort (i samme målestok som lodfotos) på plastfolie. Denne kopi lægges ovenpå lodfotoet, hvorved afgrænsningen kan overføres til matrikelkortet.

På de benyttede lodfotos har det i flere tilfælde været muligt at identificere fiskegarn, som er udbredt på jorden eller ophængt til tørre. Der kan ligeledes i

nogle tilfælde observeres mørke afmærkninger på jorden, hvor der sandsynligvis tidligere har været udbredt garn til tørre. For de fleste pladser vil det dog ofte gælde, at der har været tørret nytjærede garn på et større areal, end det der fremgår direkte af flyfotos. Derfor er der også i disse tilfælde foretaget en vurdering af den naturlige afgrænsning for den enkelte plads.

Flyfotos (skråfotos).

Der er også i mindre omfang anvendt skråfotos til lokalisering af tjærepladser. Billederne, som er bestilt på Det Kongelige Bibliotek i København, er hovedsagelig fra midten af 1950'erne. Skråfotos er især anvendt til at identificere og lokalisere små pladser, der har ligget i bebygget område ved havnene, og som er vanskelige at identificere på lodfotos, eksempelvis vodbindere. Skråfotos er velegnede til dette formål, idet de er taget i forholdsvis lav højde, og derfor er det muligt at se mange detaljer meget tydeligt på disse billeder.

Hos Flyvevåbenets Historiske Samling i Karup findes desuden også en samling af ældre flyfotos. Der findes dog kun to skråfotos taget over Nordjylland før 1950.

2.2 **Interview med lokalkendte personer**

Til bekræftelse og afgrænsning af de lokaliserede tjærepladser er der foretaget interviews med lokalkendte personer, som f.eks. kan være forhenværende fiskere, tidligere naboer til pladserne eller repræsentanter fra lokalhistoriske arkiver/samlinger i området. I de fleste tilfælde er interviewene foretaget ved et besøg hos de pågældende personer.

Ved disse interviews er lodfotos ofte brugt til at lokalisere pladsen. Dette har i mange tilfælde vist sig at være mere effektivt end at lave en besigtigelse af området sammen med personen. Dette skyldes, at mange af områderne har ændret udseende i et sådant omfang, at det kan være meget svært for personen at genskabe et billede af, hvor pladserne var placeret.

I mange tilfælde er der også foretaget en rundering sammen med en eller flere af de lokalkendte personer, og flere pladser er derved blevet direkte udpeget på stedet. Hvis det har været muligt, er tjæregrydens placering også blevet udpeget.

Ved interviewene er der desuden spurgt, om personen har kendskab til andre pladser end de allerede stedfæstede. Der er på denne måde fremkommet oplysninger om pladser, som ikke allerede var stedfæstet på flyfotos. Der er ligeledes spurgt om eventuelt kendskab til støbning af blylodder i forbindelse med tjærepladserne, idet det eventuelt kan have givet anledning til forurening med bly. De interviewede personer er desuden blevet spurgt om de kendte andre personer,

som muligvis kunne have kendskab til eventuelle tjærepladser i området. En del af kilderne er faktisk fremkommet på denne måde.

Lokalhistoriske arkiver/lokalhistorisk materiale

Der er rettet henvendelse til lokalhistoriske arkiver i amtet for at få oplysninger evt. billeder og litteratur omkring tjærepladser i de enkelte områder. De lokalhistoriske arkiver har også i flere tilfælde været behjælpelige med at finde frem til yderligere lokalkendte personer, som har haft viden om tjærepladser samt fiskeri generelt.

Kommunerne

Samtlige kommuner er adspurgt om kendskab til evt. tjærepladser eller ældre personer, som kunne give oplysninger herom. I nogle kommuner eller evt. hos de kommunale forsyningsselskaber har det været muligt at få gamle tekniskekort eller matrikelkort.

2.3 **Tingbøger/Byggesager**

Der er, som et forsøg, foretaget en gennemgang af tingbøger og byggesager for matriklerne på en del af pladserne i Skagen By. Erfaringen med denne gennemgang er, at der ikke umiddelbart findes oplysninger angående tjærepladserne i tingbøgerne og byggesagerne. Det er derfor besluttet kun at foretage gennemgang af tingbøger og byggesager i enkelte tilfælde, hvor det antages at kunne give væsentlige nye oplysninger. Gennemgang af tingbøger/byggesagsarkiv er hovedsagelig anvendt til afgrænsning af pladserne.

3. KORTLÆGNING AF TJÆREPLADSER

3.1 Præsentation af kortlægningen

For hver enkelt lokalitet er der udarbejdet et sammenfatningsskema, som beskriver de oplysninger, der er indsamlet om den pågældende plads (interviews, flyfotos osv.). Alle lokaliteterne er tildelt et lokalitetsnummer, og de kortlagte lokaliteter er indtastet i Amtets kortlægningsdatabase ROKA.

Til bekræftelse og afgrænsning af de lokaliserede tjærepladser er der som nævnt i kapitel 2 foretaget interviews med lokalkendte personer. Hvert interview er noteret på et ”interviewskema”, hvorpå det også er noteret, hvis kilden har ønsket at være anonym. Samtlige skemaer til den enkelte plads er nummeret, og i sammenfatningsskemaet for den enkelte plads henvises der til de enkelte interviewskemaer med ”interviewnummer”/.

Som beskrevet i kapitel 2 er der til hver plads lavet en kopi af et matrikelkort (i samme målestok som lodfotos) på plastfolie. Denne kopi lægges ovenpå lodfotoet, hvorved afgrænsningen kan overføres til matrikelkortet. Plastfolierne med matrikelkort er tapet på det tilhørende lodfoto. På plastfolien er afgrænsningen af pladsen samt synlige net påtegnet, det samme er nordpil og nummeret på det tilhørende lodfoto. Herudover er det angivet, hvordan plastfoliet skal genplaces på lodfotos, hvis det bliver taget af (n.v. = nederste venstre hjørne, ø.h. = øverste højre hjørne osv.). I sammenfatningsskemaet er der angivet numre på de lodfotos, som dækker området for pladsen.

Nederst på sammenfatningsskemaet er der lavet en sammenfatning af, hvilke kilder, som kan bekræfte tjærepladsen. Der er angivet hvilke matrikler, som er bekræftet af hvilke kilder. Det er ikke altid, at samtlige matrikler kan bekræftes af samtlige kilder. Det er især gældende for flyfotos. Kravet for, at en matrikel er bekræftet ved flyfotos, er, at det er muligt at se garn eller andet, som har tilknytning til tjæreaktiviteten på flyfotos.

Samtlige pladser i hver kommune er afmærket på et kort, som dækker hele kommunen, og der er yderligere lavet specifikke oversigtskort over delområder i kommunen. For hver lokalitet er der desuden indhentet et teknisk kort, et matrikelkort samt ejendomsoplysninger (C537). Tjærepladsens afgrænsning er indtegnet på en kopi af matrikel- og teknisk kort, og der er lavet en liste over de adresser, hver enkelt plads omfatter. I denne liste er der til hver adresse knyttet de respektive matrikelnumre og en beskrivelse af den nuværende anvendelse.

I bilaget til denne rapport er sammenfatningsskemaerne for de enkelte pladser samlet samt tilhørende kopi af matrikelkort med angivelse af tjærepladsens af-

grænsning. Baggrundsmateriale såsom oversigtskort, tekniskekort, interview-skemaer, fotos o.s.v. er ikke medtaget i rapporten.

3.2 **Kriterier for kortlægning**

En plads er blevet kortlagt, hvis der har været mindst to kilder til at bekræfte pladsen. Det kan evt. være to interviews eller lokalisering på flyfotos sammenholdt med et interview, som bekræfter, at der har været tjæret garn på pladsen. I enkelte tilfælde, hvor der kun er én kilde, er det alligevel vurderet, at der er be-læg nok for at lokalisere pladsen. Det har sædvanligvis været, hvis kilden er en person som selv har tjæret på pladsen, hvis den nuværende ejer har kendskab til, at der har været tjæret på grunden, eller hvis pladsen er blevet udpeget ved be-sigtigelse på stedet sammen med personen. Der er bemærket på skemaet, hvis der kun er én kilde, som bekræfter pladsen.

I forbindelse med kortlægningen er der fremkommet en del oplysninger om pladser, som ikke kan bekræftes. Disse oplysninger er sammenfattet og findes i baggrundsmaterialet, men fremgår ikke af denne rapport.

Det skal desuden bemærkes, at pladserne kun er kortlagt som tjæreplads og der-til relaterede aktiviteter såsom barkning og blystøberi. Det vil sige, at hvis der på den samme matrikel har foregået en anden potentielt forurenende aktivitet, er denne ikke kortlagt. I sammenfatningsskemaerne er det dog angivet, hvis en eller flere af matriklerne tidligere er kortlagt eller registreret. I disse tilfælde er de tidligere kortlægnings- eller registreringsnumre samt hovedbranche oplyst.

3.3 **Afgrænsning af pladserne**

Tjærepladserne er som hovedregel afgrænset på baggrund af interviews, identi-fikation på luftfotos af net eller andet, som har med tjæreaktiviteter at gøre, sammenholdt med pladsens ”naturlige afgrænsning”. Det er i samråd med Nordjyllands Amt vedtaget at bruge lodfotos fra 1954 til at vurdere, hvad der har været pladsens naturlige afgrænsning. Den ”naturlige afgrænsning” er som regel en vej, et markskel, beplantning eller bebyggelse. I sammenfatningsskema-erne er der lavet en beskrivelse af den vurderede naturlige afgrænsning for den enkelte plads, ligesom det er angivet, hvad afgrænsningen er foretaget på bag-grund af.

Afvi-gelser fra ovenstående er til tider sket, hvis der er fremkommet oplysninger om en anden afgrænsning af pladsen ved interviews, eller hvis der er udpeget en anden afgrænsning ved besigtigelse af området sammen med en person, som har kendskab til den præcise lokalisering af pladsen. Ligeledes kan der være afvi-gelser, hvis matrikelgrænserne var anderledes i pladsernes driftsperiode, eller hvis der foreligger oplysninger om, at en bygning først er opført efter driftsperi-

odens afslutning. Sådanne afvigelser er ligeledes angivet i sammenfatningskemaet.

I situationer, hvor den naturlige afgrænsning jf. lodfotos kun dækker en del af en matrikel, så er det den afgrænsning, der er blevet brugt og angivet på kortene. I de tilfælde, hvor en matrikel på denne måde opdeles, er hele matriklen medtaget i opgørelsen over hvilke matrikler, pladsen dækker.

Enkelte pladser dækker over flere usammenhængende områder. Det er i samråd med amtet valgt, at dele disse pladser op i et tilsvarende antal lokaliteter.

4. USIKKERHEDER VED KORTLÆGNINGEN

Der er en række usikkerheder forbundet med de metoder, som er brugt ved lokaliseringen og specielt afgrænsningen af tjærepladserne.

4.1 Usikkerheder forbundet med afgrænsning

Med hensyn til den naturlige afgrænsning, så bygger denne i de fleste tilfælde på lodfotos fra 1954. Hertil kan der være knyttet en vis usikkerhed. Det drejer sig især om den bebyggelse, der er beliggende på området. Der er i de fleste tilfælde ikke indhentet oplysninger om, hvornår denne bebyggelse er opført, og tjærepladsen kan således på et tidligere tidspunkt også have omfattet de områder, der er bebygget på lodfotos fra 1954. I de tilfælde hvor en sådan randbebyggelse forekommer, er afgrænsningen som hovedregel eksklusiv denne bebyggelse.

En anden usikkerhed i forbindelse med fastlæggelse af naturlige afgrænsninger på baggrund af lodfotos er knyttet til overførslen af pladsens afgrænsning fra lodfoto til matrikelkort, da det ikke i alle tilfælde er muligt at få tilpasset matrikelkortet nøjagtigt til hele lodfotoet. Det er som udgangspunkt forsøgt at få matrikelkortet til at passe bedst muligt i det område, hvor tjærepladsen ligger. I enkelte tilfælde er problemet løst ved at kopiere matrikelkortene lidt op eller ned, så de bedre kan tilpasses til de enkelt lodfotos.

På baggrund af de usikkerheder som forekommer i forbindelse med afgrænsning af tjærepladserne, skal man således være opmærksom på, at afgrænsningen ikke er fuldstændig endegyldig. Det er især de matrikler, som ligger i pladsernes periferi, der kan være usikkerhed om.

4.2 Identificering af pladser udfra garn på lodfotos.

Det skal desuden bemærkes, at det udfra lodfotos ikke med sikkerhed kan afgøres, om der er tale om nytjærede garn og dermed en tjæreplads. Nette/garnene blev også lagt til tørre indimellem de blev tjæret. Identificering ved hjælp af flyfotos er derfor i alle tilfælde sammenholdt med interviews med lokalkendte personer, som kan bekræfte, at der har været tjæret garn eller tørret nytjærede garn i det pågældende område.

For at det er muligt at identificere tjærepladser på lodfotos, er det nødvendigt, at fotoet er taget på det tidspunkt af året, hvor garnene og nettene er blevet tjæret og derefter lagt til tørre. De fleste lodfotos er taget omkring maj måned, hvilket er sammenfaldende med det tidspunkt hvor bundgarnene sædvanligvis blev tjæret. Man skal således være opmærksom på, at fotoet kan være taget på en dag, hvor der ikke har ligget net til tørre. Det er derfor ikke i alle tilfælde muligt at se

pladsen på lodfotos. Ruser blev derimod hovedsagelig tjæret i juni-juli, og som følge heraf har det ikke været muligt at observere ruser lagt til tørre på lodfotos.

5. KORTLAGTE TJÆREPLADSER I NIBE KOMMUNE

På figur 5.1 er samtlige kortlagte tjærepladser i Nibe Kommune indtegnet, og i tabel 5.1 er der opstillet en sammenfatning af kortlægningen. Der er udarbejdet en opgørelse over antal tjærepladser, tjærepladsernes samlede areal, samt en opgørelse over hvor mange matrikler, der i dag anvendes til hhv. bolig, industri/erhverv eller er ubebyggede.

Hvis en matrikel på ejendomsoplysningen C537 har mere end én adresse, og der er forskellige anvendelser på adresserne, er hele matriklen i skemaet opført under den arealanvendelse, som er mest følsom. Hvis en del af matriklen anvendes til bolig og en anden del benyttes til industri/forretning eller er ubebygget, så er matriklen opgjort som værende bolig. Hvis en del af matriklen anvendes til industri/forretning og en anden del er ubebygget, så er matriklen opgjort som værende ubebygget.

For boliger er det desuden både opgjort, hvor mange matrikler det drejer sig om, samt hvor mange boliger der reelt er på disse matrikler. Dette skyldes, at der enkelte steder er boligblokke på pladserne, og derfor kan antallet af boliger blive højere end antallet af matrikler.

	Areal [m ²]	Bolig		Industri/ forretning	Ubebyg- get
		Antal matrikler	Antal boliger	Antal matrikler	Antal matrikler
1. 831-1116 Nedlagt tjæreplads, Nibe Havn	35.000	0	0	3	1
2. 831-1117 Nedlagt tjæreplads, Fælledvej	20.700	2 ^{a)}	2 ^{a)}	0	0
3. 831-1118 Nedlagt tjæreplads, Sebbersund syd	21.900	1 ^{b)}	1 ^{b)}	0	0
4. 831-1119 Nedlagt tjæreplads, Fiskervej	1.500	2	1	0	0
5. 831-1120 Nedlagt tjæreplads, Valstedvej	8.000	1	1	0	3
6. 831-1121 Nedlagt tjæreplads, Stavn	4.000	0	0	0	1
SUM	92.100	6	5	3	5

^{a)}: Legeplads.

^{b)}: Omfatter kun en bolig, resten af arealet er ubebygget strandareal.

Tabel 5.1. Sammenfatning af kortlægning af tjærepladser i Nibe Kommune.

Der er i alt kortlagt 6 tjærepladser i Nibe Kommune og det samlede areal af disse pladser er ca. 92.000 m². Den nuværende arealanvendelse fordeler sig således, at 6 matrikler anvendes til boliger, 3 matrikler anvendes til industri/erhverv, og 5 matrikler er i dag ubebyggede. Det skal bemærkes, at på en af de kortlagte pladser i Sebbersund (lok.nr. 831-1117) bliver ca. halvdelen af området i dag benyttet til en ubefæstet offentlig legeplads.

Geografisk fordeler tjærepladserne sig med 1 plads i Nibe, 3 pladser i Sebbersund, 1 plads i Valsted og 1 plads i Stavn. Det svarer til de fire byer i kommunen, hvorfra der har været drevet fiskeri.

I Nibe blev der fisket både med bundgarn og ruser, mens der i de øvrige byer i kommunen hovedsageligt blev fisket med ruser.

Ruserne blev tjæret omkring juni/juli. Som regel blev ruserne lagt til tørre på det omkringliggende område et par dage, men hvis der var pladsmangel, blev ruserne lagt i vandet umiddelbart efter tjæringen.

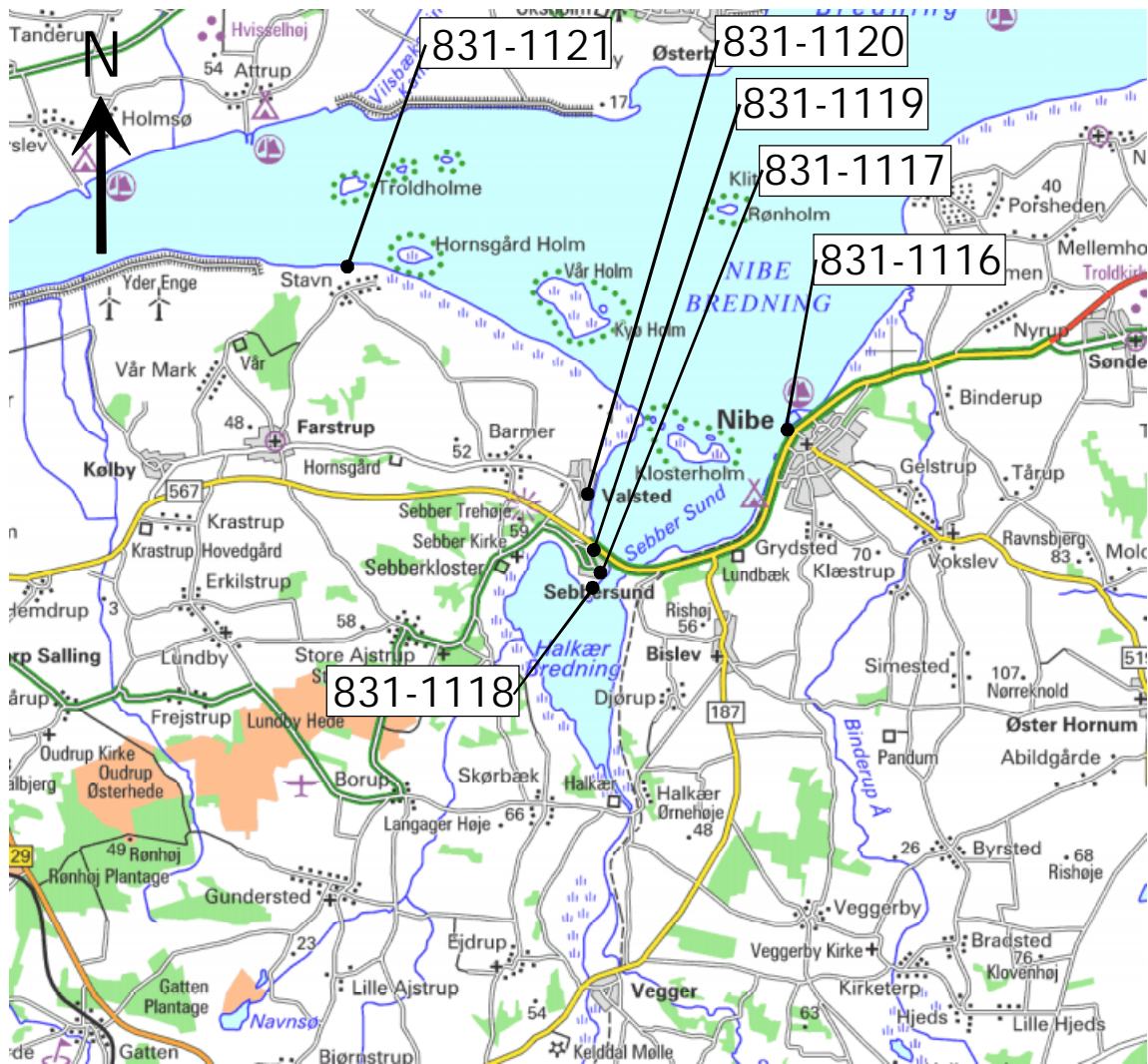
Der er lidt usikkerhed om driftsperioden for nogle af pladserne. Det kan imidlertid forventes, at de fleste af pladserne blev taget i brug tilbage i 1920'erne og 1930'erne i forbindelse med det store sildefiskeri. I Nibe og Stavn blev der tjæret garn frem midt i 1950'erne, i Valsted stoppede tjæringen midt i 1960'erne, mens der på en af pladserne i Sebbersund (lok.nr. 831-1117) blev fortsat med at tjære garn/ruser helt frem til starten af 1970'erne.

På en af tjærepladserne i Sebbersund (lok.nr. 831-1118) eksisterer der stadig en gryde af den type, som blev benyttet på alle pladserne i Sebbersund samt pladsen i Valsted. Denne tjæregryde er lavet af træ og den er nedgravet. Under disse typer af tjæregryder kan der derfor sandsynligvis (som følge af utætheder) findes tjæreforurening i større dybder end det, som normalt forventes. I forbindelse med gryden var der også en afdrypningsbakke, som blev brugt til låg på gryden, når denne ikke var i brug.

I både Stavn og Sebbersund havde hver fisker sin egen gryde, mens fiskerne i Valsted og Nibe brugte nogle fællesgryder.

Lodfotos har for samtlige pladser været med i vurderingen af de enkelte pladser naturlige afgrænsning. På næsten samtlige pladser i kommunen kan der på flyfotos observeres sorte pletter på de steder, som svarer til de udpegede placeringer af tjæregryderne.

Ifølge de interviewede personer er der ikke blevet støbt blylodder til brug ved fiskeriet i forbindelse med de kortlagte tjærepladser.

Mål ca.: 1:150.000

Juni 1999

Figur 5.1

Kortlagte tjærepladser

Nibe Kommune

Lokalitetsnr.: 831-1116

Lok. navn: Nedl. tjæreplads, Nibe Havn

Adresse: Havnen, Søndre Havnevej (del af), Søndre Havnevej 2-42, 7, 15, 17, 9240 Nibe.

Matr. nr.: 31a, 31bv, 230, 231, Nibe Bygrunde.

KOMMENTARTIL KILDEMATERIALE

Matr. nr. 31a, Nibe Bygrunde, er tidligere kortlagt som 831-K8546 (Olietank) og registreret som 831-0263 (Losseplads). På ejendomsoplysningen C537 har matr.nr. 31a og 231 også adressen Koldsmindevej, men dette fremgår ikke af det tekniske kort.

KORTLAGTE ANVENDELSER OG DRIFTSPERIODER

	ANVENDELSE		DRIFTSPERIODE	
			FRA	TIL
1	NUVÆRENDE:	Havneareal/Ubebygget areal	efter ca. 1955	
2	SOM TJÆREPLADS:	Tjæreplads/Tørreplads	1111	ca. 1955

OPLYSNINGER FRA GENNEMGANG

Ad. 1

Rundering, 1999

Der er foretaget rundering sammen med kilde /1/. Der er hovedsageligt havneareal i området.

Ad. 2

Flyfoto

1954 (S4029, Flj. 52, nr. 110); 1961 (284Q, nr. 608). Pladsen fremgår ikke af flyfotos.

Naturlig afgrænsning

Mod sydvest: Vej/Fjorden. Mod nordvest: Fjorden. Mod nordøst: Fjorden/Vej. Mod sydøst: Jernbanen.

Afgrænsningen er foretaget på baggrund af flyfoto fra 1954 sammenholdt med interviews.

Pladsen dækker et areal på ca. 35.000 m².

Kilder

Der var en tjæreplads i området ved den gamle havn i Nibe, hvor der blev tjæret ruser og bundgarn. Tjæren stammede fra Nibe Gasværk, og den blev opblandet med Karbolinium. Der var to tjæregryder på pladsen, som var sømmet fast de steder de stod placeret, størrelsen af gryderne var ca. 2x2 m. Placeringerne af gryderne er udpeget ved rundering og senere skitseret på vedlagte kort. Tørrearealet omfattede også et trekantet område lige syd for det firkantede havneareal. Et mindre område i den sydlige del af havnearealet blev ikke brugt til tjæreplads, da ejeren af denne græsmark havde et par heste til at græsse der. Tjærepladsen var i brug frem til engang i 1950'erne /1/.

Kilde /2/ beskriver, at der var 2-3 tjæregryder på pladsen ved havnen og disse var mobile og blev flyttet rundt på pladsen. De mest benyttede placeringer af gryderne er blevet udpeget, og disse to placeringer er sammenfaldende med den placeringen, som er udpeget af kilde /1/. Garnene blev spredt ud på jorden til tørring og hele det firkantede areal, der ligesom omsluttede havnen og søen, blev brugt til tørreplads /2/.

Kilde /3/ mener kun, at der blev tjæret på ca. en fjerdedel af havnearealet, svarende til det sydlige hjørne. De omtalte arealer er illustreret af /3/ på vedlagte kort.

Kilde /4/ bekræfter, at han har leveret tjære til en plads på Havnen i Nibe.

Bemærkning

Kilde 1 dækker over oplysninger fra to forskellige personer, som er interviewet samtidig.

SAMMENFATNING

Tjæreplads bekræftet ved:

1. Flyfoto : Ingen.
2. Interview : Samtlige matrikler.
3. Naturlig afgrænsning : Samtlige matrikler.

Lokalitetsnr.: 831-1117

Lok. navn: Nedl. tjæreplads, Fælledvej

Adresse: Brogade 99, Navet, Sebbersund, 9240 Nibe.

Matr. nr.: 63a (del af), 65 (del af), Sebbersund By, Sebber.

KOMMENTAR TIL KILDEMATERIALE

Pladsen omfatter en del af matr. 65. Denne matrikel er "gadejord", og der for er der i området flere matrikler med matr. nr. 65.

Matr. nr. 63a, Sebbersund By, Sebber er tidligere registreret som 831-0260 (losseplads).

KORTLAGTE ANVENDELSER OG DRIFTSPERIODER

	ANVENDELSE		DRIFTSPERIODE	
			FRA	TIL
1	NUVÆRENDE:	Legeplads/Græsbane	Efter ca. 1972	
2	SOM TJÆREPLADS:	Tjæreplads/Tørreplads	ca. 1919	ca. 1972

OPLYSNINGER FRA GENNEMGANG

Ad. 1

Rundering, 1999

Området er opdelt i ca. to lige store dele. På den østlige del er der en stor ubefæstet legeplads og på den vestlige del er der en græsklædt boldbane.

Ad. 2

Flyfoto

1954 (S4029, Flj. 54, nr. 86); 1961 (284 O, nr. 413). Pladsen fremgår ikke af flyfoto.

Naturlig afgrænsning

Mod syd: Bebyggelse/Hegn/Markskel (ikke helt tydelig). Mod vest: Vej. Mod nord: Vej. Mod øst: Vej.

Afgrænsningen er foretaget på baggrund af den naturlige afgrænsning, som fremgår af flyfoto fra 1954, sammenholdt med interviews. Der er lidt usikkerhed forbundet med afgrænsningen mod især mod syd, og pladsen har evt. dækket et større eller mindre område end her angivet.

Pladsens areal udgør ca. 20.700 m².

Kilder

Kilde /1/ udpeger ved en rundering sammen med NIRAS, at der har været en tjæreplads på det store åbne område midt i byen, hvor der i dag er en legeplads og en græsklædt boldbane.

Fiskeriet i Sebbersund startede i 1919 i forbindelse med starten på det store sildefiskeri i Nibe og stoppede i starten af 1970'erne i forbindelse med, at fiskerne fik nylongarn. Fiskerne i Sebbersund fik nylongarn omkring 1970, men de første år tjærede man disse hvide garn, grundet en gammel vane med, at garnene skulle være sorte. Dette skete dog kun i et par år, hvorefter tjæringen helt stoppede /1/.

Hver fisker havde sin egen tjæregryde, og som følge heraf var der ca. 9 gryder placeret på området. Gryderne var placeret i den vestlige del af området, sammenfaldende med det område, hvor der i dag er legeplads /1/. Kilde /1/ har udpeget placeringen af samtlige gryder ved en rundering sammen med NIRAS. Disse udpegninger fremgår af billeder samt et tilhørende kort med forklaringer, begge dele er vedlagt sagen. På en anden tjæreplads i byen (lok. nr. 831-1118) er der stadigvæk resterne af den type tjæregryder, der også blev brugt på denne tjæreplads /1/. Sagen er vedlagt et billede af tjæregryden fra pladsen.

Der blev brugt fiskeritjære, som var en færdig blanding, som ikke skulle varmes op. Hvis tjæren ikke var tyndtflydende nok, blandede man en fortynder i tjæren, eks. Karbolinium. De fik tjæren fra Nordjysk tjæreleverandør eller fra et olie-raffinaderi i København /1/.

Ruserne blev tjæret omkring juni/juli. Som regel blev ruserne lagt til tørre på det omkringliggende område et par dage, men hvis der var pladsmangel røg ruserne i vandet umiddelbart efter tjæringen /1/.

(fortsættes)

Kilde /2/ bekræfter, at der tidligere var en tjæreplads på den store åbne område i Sebbersund sydlige del.

Kilde /3/ bekræfter, at han har leveret tjære til en tjæreplads, som lå ”bag ved bageren i Sebbersund”.

Kilde /4/ bekræfter, at han har haft bageri på Bagerstræde. Bagerstræde ligger umiddelbar nærhed af denne tjæreplads /NIRAS/.

Bemærkning

Ud fra flyfoto fra 1954 virker det sandsynligt, at området beliggende lige syd for det her afgrænsede område også på et tidspunkt kan have tilhørt tjærepladsen. Det område, der er tale om, er indtegnet på vedlagte kort. Kilde /1/ kan huske afgrænsningen fra 1946 og frem, men da pladsen blev taget i brug omkring 1919 er det muligt, at pladsen på et tidspunkt før 1946 dækkede et andet område. Men da det ikke har været muligt at få dette hverken be- eller afkræftet, er det pågældende område ikke medtaget i afgrænsningen af pladsen.

Som det fremgår af det vedlagte foto af tjæregryden, var denne lavet af træ og nedgravet. Under disse typer af tjæregryder kan der derfor sandsynligvis (som følge af utætheder) findes tjæreforurening i større dybder end det der normalt forventes.

SAMMENFATNING

Tjæreplads bekræftet ved:

- 4. Flyfoto : Ingen.
- 5. Interview : Samtlige matrikler.
- 6. Naturlig afgrænsning : Samtlige matrikler

Lokalitetsnr.: 831-1118

Lok. navn: Nedl. tjæreplads, Sebbersund syd

Adresse: Navet 48, 9240 Nibe.

Matr. nr.: 63a (del af), Sebbersund By, Sebber.

KOMMENTARTIL KILDEMATERIALE

Pladsen dækker den sydlige del af matrikel 63a.

Af det tekniske kort udleveret af Nibe Kommune fremgår det , at adressen Navet 48 skulle være beliggende på matr. 63a. På ejendomsoplysningen C537 for matr. 63a fremgår denne adresse imidlertid ikke.

Adressen Navet 1 fremgår af ejendomsoplysningen C537, men ikke af det tekniske kort.

KORTLAGTE ANVENDELSER OG DRIFTSPERIODER

	ANVENDELSE		DRIFTSPERIODE	
			FRA	TIL
1	NUVÆRENDE:	Sommerhus/Strandeng	ca. 1970	
2	SOM TJÆREPLADS:	Tjæreplads/Tørreplads	1111	ca. 1970

OPLYSNINGER FRA GENNEMGANG

Ad. 1

Rundering, 1999

Rundering er foretaget sammen med /1/. Området udgøres hovedsageligt af strandeng samt et sommerhus. Der står stadig en af tjæregryderne i pladsens nordøstlige hjørne. Foto af denne gryde vedlagt.

Ad. 2

Flyfoto

1954 (S4029, Flj. 54, nr. 86); 1961 (284 O, nr. 413). På flyfotos kan man ikke se garn, der er lagt ud til tørre, men der er tre sorte prikker, der svarer til den udpegede placering af de tre gryder.

Naturlig afgrænsning

Mod sydvest: Kysten. Mod nord: Markskel/Bebyggelse. Mod sydøst: Kysten.

Afgrænsningen er foretaget på baggrund af flyfotos sammenholdt med interviews og rundering. Afgrænsningen i pladsens nordøstlige hjørne er udpeget ved rundering sammen med kilde /1/. Resten af afgrænsningen (for tørrearealet) er usikker, og det er muligt, at pladsen har dækket et større eller mindre areal, end det der her er angivet.

Pladsen dækker et areal på ca. 21.900 m².

Kilder

Kilde /1/ udpeger ved runderingen, at der har været en tjæreplads på det store åbne område, som udgør den sydlige spids af Sebbersund tangen. Der er en del tvivl om, hvor langt mod syd og sydvest tørrepladsen strakte sig /1/

Fiskeriet i Sebbersund startede i 1919 i forbindelse med starten på det store sildefiskeri i Nibe. Fiskerne i Sebbersund fik nylongarn omkring 1970, men de første år tjærede man disse hvide garn, fordi man af gammel vane mente at garnene skulle være sorte. Dette skete dog kun i et par år, hvorefter tjæringen helt stoppede /1/. Kilde /1/ ved ikke hvornår denne tjæreplads blev taget i brug.

Hver fisker havde sin egen tjæregryde, og der var 3 gryder placeret på området. Gryderne var placeret i den nordøstlige del af området. Kilde /1/ har udpeget den omtrentlige placering af tjæregryderne. I området kan man stadig ses resterne af en tjæregryde /1/

Der blev brugt fiskeritjære, som var en færdig blanding, som ikke skulle varmes op. Hvis tjæren ikke var tyndtflydende nok, blandede man en fortynder i tjæren, eks. Karbolinium. De fik tjæren fra en nordjysk tjærelleverandør eller fra et olieraffinaderi i København /1/.

Ruserne blev tjæret omkring juni/juli. Som regel blev ruserne lagt til tørre på det omkringliggende område et par dage, men hvis der var pladsmangel røg ruserne i vandet umiddelbart efter tjæringen /1/.

Bemærkning

Som det fremgår af det vedlagte foto af tjæregryden, var denne lavet af træog nedgravede. Under disse typer af tjæregryder kan der derfor sandsynligvis (som følge af utætheder) findes tjæreforurening i større dybder end det der normalt forventes.

(fortsættes)

SAMMENFATNING

Tjæreplads bekræftet ved:

- 7. Flyfoto : Ingen.
- 8. Interview : 63a, Sebbersund By, Sebber.
- 9. Naturlig afgrænsning : 63a, Sebbersund By, Sebber.
- 10. Rundering 1999 : 63a, Sebbersund By, Sebber.

Lokalitetsnr.: 831-1119

Lok. navn: Nedl. tjæreplads, Fiskervej

Adresse: Fiskervej 3, 9240 Nibe.

Matr. nr.: 13a, 13b, Sebbersund By, Sebber.

KOMMENTARTIL KILDEMATERIALE

KORTLAGTE ANVENDELSER OG DRIFTSPERIODER

	ANVENDELSE		DRIFTSPERIODE	
			FRA	TIL
1	NUVÆRENDE:	Boliger	efter 1946	
2	SOM TJÆREPLADS:	Tjæreplads/Tørreplads	før 1946	efter 1946

OPLYSNINGER FRA GENNEMGANG

Ad. 1

Rundering, 1999

Rundering foretaget sammen med kilde /1/. Der er boliger på området.

Ad. 2

Flyfoto

1954 (S4073, Flj. 53, nr. 57); 1961 (284 O, nr. 413). Pladsen fremgår ikke af flyfoto.

Naturlig afgrænsning

Mod syd: Bebyggelse/Hegn/Markskeel (ikke helt tydelig), svarer til nuværende Fiskervej. Mod vest: Vej. Mod nord: Markskeel. Vej. Mod øst: Markskeel.

Afgrænsningen er foretaget på baggrund af den naturlige afgrænsning, som fremgår af flyfoto fra 1954, sammenholdt med interviews. Der er lidt usikkerhed forbundet med afgrænsningen mod især mod syd, og pladsen har evt. dækket et større eller mindre område end her angivet. Pladsens areal udgør ca. 1.500 m².

Kilder

Kilde /1/ udpeger ved en rundering sammen med NIRAS, at der har været en tjæreplads på et aflangt område langs Fiskervej på adressen Fiskervej 3. Lige på den modsatte side af Fiskervej udpegede kilde /1/ det skur fiskeren, som ejede pladsen, brugte til sine fiskeredskaber.

Placeringen af gryden blev udpeget af kilde /1/ ved runderingen. Den var placeret på området ved Fiskervej 3 ca. udfor det tidligere redskabsskur. På en anden tjæreplads i byen (lok. nr. 831-1118) er der stadigvæk resterne af den type tjæregryder, der også blev brugt på denne tjæreplads /1/. Sagen er vedlagt et billede af tjæregryden fra denne plads. Placering af tørreareal, gryde samt fiskerskur er illustreret på vedlagte kort.

Kilde /1/ er lidt i tvivl om, præcis hvornår brugen af tjærepladsen startede og stoppede, men pladsen var med sikkerhed i drift i 1946.

Ruserne blev tjæret omkring juni/juli. Som regel blev ruserne lagt til tørre på det omkringliggende område et par dage, men hvis der var pladsmangel røg ruserne i vandet umiddelbart efter tjæringen /1/.

Bemærkning

Som det fremgår af det vedlagte foto af tjæregryden, var denne lavet af træ og den var nedgravet. Under disse typer af tjæregryder kan der derfor sandsynligvis (som følge af utætheder) findes tjæreforurening i større dybder end det der normalt forventes.

Der er kun en kilde, som bekræfter denne plads, men da stedet er udpeget ved rundering, er det vurderet, at dette er grundlag nok for at kortlægge pladsen.

SAMMENFATNING

Tjæreplads bekræftet ved:

11. Flyfoto : Ingen.

12. Interview : 13a og 13b, Sebbersund By, Sebber. (kun en kilde).

13. Naturlig afgrænsning : Samtlige matrikler

Lokalitetsnr.: 831-1120

Lok. navn: Nedl. tjæreplads, Valstedvej

Adresse: Bakkevej 4, 8 og 10; Valstedvej 38; 9240 Nibe.

Matr. nr.: 74o, 74p, 74q, 74ad, Valsted By, Sebber.

KOMMENTARTIL KILDEMATERIALE

Matr. nr. 74ad er noteret som samlet ejendom med ejendommen beliggende Anders Bødgersvej 4, men den pågældende matrikel er beliggende på den østlige side af Bakkevej ud til fjorden /Nibe Kommune, 1999/.

Matr. nr. 74p er noteret som samlet ejendom med ejendommen beliggende Valstedvej 38, men den pågældende matrikel er beliggende på den østlige side af Bakkevej ud til fjorden /Nibe Kommune, 1999/.

KORTLAGTE ANVENDELSER OG DRIFTSPERIODER

	ANVENDELSE		DRIFTSPERIODE	
			FRA	TIL
1	NUVÆRENDE:	Boliger/Ubebygget areal.	efter ca. 1965	
2	SOM TJÆREPLADS:	Tjæreplads/Tørreplads	1111	ca. 1965

OPLYSNINGER FRA GENNEMGANG

Ad. 1

Rundering, 1999

Runderingen er foretaget sammen med kilde /1/.

Ad. 2

Flyfoto

1954 (S4073, Flj. 53, nr. 57); 1961 (284P, 460a). Der kan ikke observeres garn på flyfoto.

Naturlig afgrænsning

Mod syd: Markskel. Mod vest: Vej/Bebyggelse. Mod nord: Nuværende grøft. Mod øst: Kysten.

Afgrænsningen er foretaget med udgangspunkt i interviews og rundering, men med den naturlige afgrænsning på flyfoto fra 1954 som den afgørende faktor. Afgrænsningen mod nord er foretaget på baggrund af kilde 1's oplysning om at grøften var den nordlige grænse for pladsen. Den naturlige grænse på flyfoto fra 1954 er ikke her, men længere mod nord.

Pladsen dækker et areal på ca. 8.000 m².

Kilder

Ved en rundering udpeger kilde /1/ en stor fællesplads ud til fjorden i den sydlige del af Valsted.

Ifølge kilde /1/ var pladsen afgrænset mod nord af en grøft, der går fra byen og ud i Limfjorden. Desuden fortæller kilde /1/, at mod vest var pladsen i den sydlige ende afgrænset af Valstedvej og i den nordlige ende af nogle huse, hvori nogle af fiskerne boede. Kilde /1/ udpeger desuden beliggenheden af et gammelt fiskerskur. I dag ligger der et parcelhus på det samme sted.

På tjærepladsen var der både en tjæregryde og en barkgryde. Kilde /1/ udpeger den omtrentlige placering af tjæregryden (se vedlagte kort samt foto). Kilde /1/ oplyser, at der blev brugt en tjæregryde af samme type, som dem der blev brugt i Sebbersund. Sagen er vedlagt et billede af en sådan type gryde (stammer fra lok. nr. 831-1118).

(fortsættes)

Der blev brugt kultjære fra Nibe Gasværk, samt fiskeritjære, der blev leveret af en nordjysk tjæreleverandør.

Aktiviteterne på tjærepladsen stoppede ca. midt i 1960'erne. Omkring 1960 begyndte man at udstykke området i parceller /1/.

Kilde /2/ bekræfter, at han har leveret tjære til en tjæreplads beliggende på en stor åben mark i Valsted og denne mark lå ikke i nærheden af havnen.

Bemærkning

Tjæregryden, var lavet af træ og var nedgravet. Der kan derfor sandsynligvis findes en del tjære under denne type gryde (grundet utæthed), længere nede i jorden, end det normalt forventes.

SAMMENFATNING

Tjæreplads bekræftet ved:

- 14. Flyfoto : Ingen.
- 15. Interview : Samtlige matrikler, undtagen matr. nr. 43c, Valsted By, Sebber.
- 16. Naturlig afgrænsning : Samtlige matrikler.

Lokalitetsnr.: 831-1121

Lok. navn: Nedl. tjæreplads, Stavn

Adresse: Østerkærvej 50A-I, 9240 Nibe.

Matr. nr.: 13g (del af), Stavn By, Farstrup.

KOMMENTARTIL KILDEMATERIALE

KORTLAGTE ANVENDELSER OG DRIFTSPERIODER

	ANVENDELSE		DRIFTSPERIODE	
			FRA	TIL
1	NUVÆRENDE:	Ubebygget areal/Fiskerhuse	efter ca. 1955	
2	SOM TJÆREPLADS:	Tjæreplads/Tørreplads	før ca. 1935	ca. 1955

OPLYSNINGER FRA GENNEMGANG

Ad. 1

Rundering, 1999

Rundering foretaget sammen med kilde /1/. Det er strand eng med et par fiskerskure.

Ad. 2

Flyfoto

1954 (S4034, Flj. 50, nr. 96); 1961 (284S, nr. 101). Der kan ikke ses garn på flyfotos, men på flyfoto fra 1954 kan der observeres noget, det sandsynligvis er de omtalte tjæregryder.

Naturlig afgrænsning

Mod vest: Vej. Mod nord: Kysten. Mod øst: Markskel/Grøft. Mod syd: Markskel/Grøft.

Afgrænsningen er foretaget på baggrund af flyfoto sammenholdt med interviews. Den naturlige afgrænsning stemmer fuldstændig over ens med den afgrænsning, kilde /2/ har angivet.

Pladsen dækker et areal på ca. 4.000 m².

Kilder

Der var en tjæreplads beliggende på det areal lige vest for Stavn ud mod fjorden, hvor bådelauget i dag har ophalingsplads /1, 2/.

Kilde /1/ udpeger området ved runderingen. Der er dog en del usikkerhed mht. afgrænsningen mod øst. Kilde /2/ udpeger afgrænsningen på et matrikelkort. Ifølge kilde /2/, gik pladsen ikke så langt mod øst, som kilde /1/ mente at kunne huske. Ud fra det samme matrikelkort udpeger kilde /2/ placeringen af 3 gryder, hvoraf de to har været brugt til tjære. I den sidste gryde blev der kun brugt altin. Kilde /2/'s oplysninger er illustreret på vedlagte kort.

Ifølge kilde /2/ blev der tjæret hver sommer, men det enkelte garn blev kun tjæret hvert 3. år. Der var en af grundene til, at pladsen ikke var større.

Garnene blev tjæret i kultjære, og kilde /1/ mener ikke, at der blev blandet noget i tjæren.

Det vides ikke helt, hvornår tjærepladsen blev taget i brug. Kilde /1/ kan huske den fra sin tidlige barndom (omkring 1935), og kilde /2/ mener, at det evt. går endnu længere tilbage. Kilde /2/ mener, at tjæringen sluttede engang i 1950'erne, og kilde /1/ mener, at der blev tjæret helt frem til 1960.

SAMMENFATNING

Tjæreplads bekræftet ved:

17. Flyfoto : Ingen.
18. Interview : 13g, Stavn By, Farstrup.
19. Naturlig afgrænsning : 13g, Stavn By, Farstrup.